

30 Години ОМЕР в България
30 Years OMER in Bulgaria

ПРОВОКИРАНЕ НА ИЗОБРАЗИТЕЛНА ДЕЙНОСТ ЧРЕЗ ИЛЮСТРАЦИЯТА ПРИ ДЕЦА ОТ ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ

Гергана Михайлова-Недкова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. Настоящото изследване има за цел да проучи как се провокира изобразителната дейност при децата от предучилищна възраст чрез илюстрацията. На децата се предлагат да разгледат разнообразни илюстрации на български и чуждестранни художници, след което да рисуват и апликират, използвайки нетрадиционни техники на работа (колаж). Анализът им е направен по показателите за художествена изразителност. Резултатите показват положителна нагласа и емоционално отношение, отразено със средствата на изобразителните дейности – в случая рисуване и апликиране.

Keywords: illustration, pictorial activity, drawing, collage, artistic expression

Насочихме се именно към илюстрацията, защото според нас със средствата на изобразителното изкуство, със своята образност, пластичност, естетичност тя поражда нови представи и по достъпен начин достига до децата. Това своеобразно е първият им досег със света на изобразителното изкуство. Акцентът в изследването падна върху ролята на илюстрацията за провокиране на творческа активност, изразена чрез собствената изобразителна дейност на децата от предучилищна възраст. То се проведе с IV Подготвителна група (6 – 7 год.) на 56. ОДЗ „Здравец“ – София, с 18 деца, от които 10 момичета и 8 момчета.

Според нас е от изключително значение подборът на илюстрациите, които ще се използват при работата с децата. Затова подборът, който направихме за разглеждане, включваше български и чуждестранни художници на приказката „Червената шапчица“. Конкретните илюстрации бяха избрани с класически пример на илюстрация от близкото минало (Бенвенути)¹⁾ (фиг. 1), от българските художници се спряхме на (Галин Георгиев и Светлана Князева)²⁾ (фиг. 2), нарисувана със средствата на съвременната технология. Следващата илюстрация е на една американска художничка – Cally Johnson-Isaacs³⁾ (фиг.3), тъй като смятаме, че тя е много близка за възприемане от децата, защото е нарисувана в наивистичен стил, напомнящ детска рисунка. Последната илюстрация е на младата руска художничка Анна Хохлова⁴⁾ (фиг. 4), която не рисува илюстрациите си, а ги изплита.

Грубостта и ръкоделната техника следват пластичността на образите на художничката. Въпреки че конкретната илюстрация няма пряко отношение към приказката за Червената шапчица, според нас възприемането на коренно различна от традиционната илюстрация ще провокира творчеството на децата при изграждането на образа на вълка. Наблюденията ни са, че децата се затрудняват при изобразяването на животни и именно чрез илюстрацията – класическа и съвременна, това би повишило по-точното придаване на конкретния образ.

След като децата се запознаха с конкретните илюстрации, им бяха предоставени материалите за работа: хартия с напечатан текст (рециклирана принтерна хартия), цветни моливи, ножици и лепило, изрязани и изкъсани правоъгълни парчета от списание – за основа на дърво, и цветна светлосиня принтерна хартия.

Задачата беше първо да нарисуват момент от приказката „Червената шапчица“ върху основата с напечатан текст (рециклирана принтерна хартия, с размер А5), след което да изрежат нарисуваното и да го залепят върху цветна основа (светлосиня принтерна хартия) по собствено усмотрение, след което да довършат работата си, като долепят или дорисуват части, добавят елементи и завършат колажа си. Поставената задача предизвика истински интерес у децата, защото до този момент те не бяха използвали подобна техника на работа, положителен ефект имаше и при разглеждането на илюстрациите.

Създадените от децата колажи съдържат в по-голяма или в по-малка степен изразителност, която е индивидуална за всяко дете и зависи от общото развитие и придобитите навици на всяко едно от тях (Ангелова, 2014). За отчитане на резултатите от експерименталната работа ще използваме критериите и показатели за художествена изразителност по О. Занков (Занков, 2002).

1. Съдържанието (замисълът) на детската творба е първият от показателите.

2. Проявеният усет за ритъм, чувството за постигане на равновесие в композицията, умение да се подчертае композиционният център или да се придаде характерна поза, движение.

3. Цветовите като изразно средство.

По отношение на първия показател (съдържанието/замисъла) 9 от децата са се насочили към изобразяването на началния момент от приказката, а именно Червената шапчица пред къщата, 6 от тях са изобразили Червената шапчица в гората. Една от рисунките е с Червената шапчица и вълка, друга – с Червената шапчица и Ловеца, и една с тримата герои или крайния момент от приказката – Червената шапчица, вълкът и Ловецът. Само една от всички рисунки е нарисуван вълкът в гората.

Акцентираме вниманието към втория показател, основно върху последните изброени рисунки на децата, най-вече заради проявената индивидуалност и творческо решение. На рисунката, в чието съдържание е изобразен вълкът (фиг.5), той е разположен почти централно, във фронтална поза, напomniaщ представената им за разглеждане илюстрация на Cally Johnson-Isaacs (фиг. 3). В композицията чувството за ритъм е изобразено от двете страни на вълка с

дървета (изпълнени с техниката на колажа след рисунката върху напечатаната хартия). Над вълка са залепени в динамична поза по-голяма и малка пеперуда (които детето предварително рисува заедно с вълка).

Рисунката, на която са изобразени Червената шапчица (централно), отляво Вълкът, а отдясно Ловецът, е нарисувана от момче (фиг. 6). Вълкът е нарисуван с глава в профил, а тялото е фронтално и в лапите си държи нещо като оръжие (наподобяващи ниджа), те са дорисувани върху светлосинята основа след залепване на вълка. Рисунката на вълка силно е повлияна от илюстрацията на руската художничка Анна Хохлова. В долната част на главата със зигзагообразни линии е подчертана козината, както и зъбите в долната част на муцуната. Първо, образът е изграден линеарно, с кафяв молив, след което главата и горната част от тялото са заштриховани със светлосин молив, а останалата част – със сив молив. Това ни кара да смятаме, че предложената илюстрация силно е провокирала момчето. Ловецът е нарисуван с голяма глава, с шапка, има „релефни“ мускули (изобразени са вълнообразно) и държи пушка. Дръжката е нарисувана с пресечени линии, има дълго дуло и спусък. Къщата е изобразена линеарно, но в лявата ѝ част има перспективна форма, с покрив и комин с пушек. Има един прозорец и висока врата, достигаща до него, също с прозорец, пердета и ключ (на мястото на бравата).

Рисунката, която съдържа Червената шапчица и Вълка, е нарисувана от момиче (фиг. 7). Акцентът е върху основния герой (Червената шапчица). Тя е изобразена линеарно, плоскостно, с шапка, с перелина, обувки с токчета, кошница пълна с цветя, е оформена е линеарно, с кръстосани едри линии, напомнящи преплетена кошница. Вълкът е дорисуван върху светлосинята основа след залепване на основната фигура, в близост до основата на дървото. Той е изобразен линеарно, в профил, не само главата, но и тялото. Долната част на муцуната е заштрихована кръгово в крайната част (носа), а отдолу – с множество зигзакообразни линии, за да се подчертаят зъбите и остротата на козината.

Момиче е нарисувало крайния момент от приказката с Червената шапчица и Ловеца (фиг.8). Основният герой е изобразен с червена шапка, от която се подава вълнообразен жълт бретон. Има вееща се перелина и държи кошница. Ръката, която държи кошницата, е силно издължена и извита, подчертаваща движението. Характерна художествена деформация за тази възраст. Лицето на Червената шапчица е изобразено с овално кръгли очи, половината заштриховани в синьо, с профилен нос и отворена в усмивка уста. Ловецът е по-висок от Червената шапчица, с по-голяма глава от тялото. Очите са по-големи и изобразени по същия начин като другия герой. Има мустак, точно под профилния нос, ръцете му са изобразени вълнообразно (мускулести) подчертаващи силата. В лявата част отзад се подава дулото на пушката. Тялото е оцветено в зелено, краката са тънки и малки. Можем да открием прилика с илюстрацията на българските художници (Галин Георгиев и Светлана Князева) (фиг.2). Двете основни фигури са разположени почти централно, леко вдясно, но са залепени върху долната основа на листа. До

Ловеца е залепена основата на дървото (правоъгълно парче от списание) и е до-рисувана короната, оформена кръгово с вълнообразни линии и плътно заштрихована. На по-заден план е нарисувано друго дърво, с дебело стебло и разклонения. Короната е оформена като другото дърво, но е по-леко заштрихована. Над Ловеца и Червената шапчица „лети“ голяма лилава пеперуда.

Последната рисунка, която ще анализираме, е нарисувана от момиче (фиг. 9). Композиционното решение съдържа равновесие, което е постигнато симетрично от двете противоположни части на основата (ляво-дясно). Основният образ – Червената шапчица, е изграден линейно-плоскостно, с червена перелина, започваща от главата, обхващаща я и продължаваща надолу. В долната част се оформя нещо като триъгълник, който не е запълнен. Ръцете са нарисувани кръгово, заштриховани (в бежов цвят, „като кожата“). Краката се спускат надолу и завършват с обувки, сливащи се с цвета на краката (тюркоазено зелено), оформени елипсовидно. Червената шапчица държи кошница, изобразена рентгеново, влизаща в крака, но перспективно линейно оформена в черно, с елипсовиден отвор и запълнена в розов цвят. В лявата част от композицията е разположена къща, оформена основно линейно, без цветове, но има перспективна форма в лявата си част. Покривът е оформен с вълнообразни линии, в долната част по-плътни, подчертаващи керемидите. Има комин с вертикална и хоризонтална част, с излизащ вертикален пушек. Прозорците са схематични, а вратата е в дясната част до основата, в средата с брава, оформена кръгово, с излизаща вертикална част от нея. Основните фигури са разположени фризиво върху светлозелена трева, а в горната част – с небе и слънце.

Относно третия показател, свързан с цветовото изграждане на рисунката като изразно средство, можем да обобщим, че децата използват предимно съчетания за основните герои в своите композиции в първата част от задачата, рисувайки върху напечатаната основа. Цветовете са ярки и меки. Завършените колажи също са цветово изградени с множество храсти, дървета, цветя, пеперуди, дори дъга.

За да изчислим средния коефициент за художествена изразителност на изследваните деца, ще използваме точковия анализ по показатели за вербална оценка в следните степени:

- висок (максимален брой точки);
- много добър (по-малък от максималния бр. точки);
- добър (среден бр. точки);
- задоволителен (по-малък от средния бр. точки);
- незадоволителен (нисък бр. точки).

Използваме описаните показатели от О. Занков и О. Христова, включени в обучението по изобразително изкуство в предучилищна възраст.

„Където детето получава по 1 точка, ако:

– съдържанието на творбата му отговаря на поставената тема, а замисълът е плод на оригинално виждане или е репродуктивно, но има собствено изобразително решение;

- е постигнало композиционно и цветово равновесие или само композиционно равновесие;
- е проявило усет за ритъм и симетрия при подреждане на изобразителните елементи;
- цветовете съчетания напълно или частично отговарят на поставените изисквания;
- в човешката фигура е предадена поза или движение, характерна за поставената тема (съобразно възрастта на детето);
- е включило в рисунката (апликацията) допълнителни образи на хора, птици, гъбки, цветя и др.;
- е съумяло да подчертае „композиционния“ център“.

Максималният брой точки за всяко дете в гореизброените показатели е 7, умножавайки го по всички изследвани деца (18), получаваме общ максимален брой – 126 точки. От тук следва, че средният резултат за групата е 63 точки, това можем да считаме за прагова стойност:

- максимален бр. точки или висок резултат имат 4 деца;
- много добър имат 5 деца;
- добър имат 5 деца;
- задоволителен имат 2 деца;
- незадоволителен имат 2 деца.

Общият брой точки за цялата изследвана група е 97, което е над средната прагова стойност.

Така получените резултати показват, че децата са обогатили изобразителните си умения, използвайки нова техника на работа, проявили са творческо въображение и техните творби притежават художествена изразителност, която проявиха вследствие на въздействието на представените им разнообразни илюстрации. Смятаме, че ако педагозите работят с разнообразни илюстрации на български и чуждестранни художници (класически, съвременни, нетрадиционни), това, освен че ще провокира изобразителната им активност (както се доказва в това изследване), ще помогне при преодоляване на схематичното рисуване на дадени образи, както и ще помогне по-точно и детайлно да се изграждат те с използването на различни техники и материали.

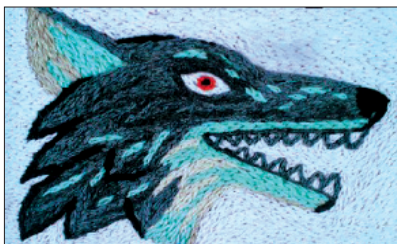
Фигура 1

Фигура 3

Фигура 2

Фигура 4

Фигура 5

Фигура 6

Фигура 7

Фигура 8

Фигура 9

БЕЛЕЖКИ

1. Шарл Перо, Червената шапчица и други приказки, Илюстрации от Бенвенути, Народна младеж, София 1973 г.
2. Братя грим, Червената шапчица, Златното пате, София, 2007 г.
3. <http://callyjanestudio.blogspot.com/search?q=little+red+riding+hood> - илюстрация в блог на Cally Johnson-Isaacs – [www. http://callyjanestudio.blogspot.com/](http://www.callyjanestudio.blogspot.com/) - достъпен на: 16.03.2015 г.
4. <https://www.behance.net/annaxoxlova> – това е личната страница на руската художничка Анна Хохлова, в която могат да се видят произведенията. Информация за нея открихме в един блог за 5 млади руски илюстратори – <http://www.lookatme.ru/mag/people/listings/198513-illustrators> - достъпен на 6.12.2013 г.

ЛИТЕРАТУРА

- Ангелова, Л., Легкоступ, Пл. (2014). *Теория и методика на изобразителното изкуство*. София.
- Ангелова, Л., Легкоступ, Пл.(2005,2009). *Деца и изкуството*. София.
- Занков, О.,Христова, О. (2002). Диагностика на изразителността в обучението по изобразителни дейности. *Предучилищно възпитание*, 9.

REFERENCES

- Angelova, L., Legkostup, Pl. (2014). *Teoriya i metodika na izobrazitelnoto izkustvo*.Sofiya.
- Angelova, L., Legkostup, Pl. (2005,2009). *Detsata i izkustvoto*. Sofiya.
- Zankov, O.,Hristova, O.(2002).Diagnostics na izrazitelnostta v obuchenieto po izobrazitelni deynosti. *Preduchilishtno vazpitanie*, 9

PROMOTING DRAWING AND PAINTING ACTIVITIES VIA ILLUSTRATIONS IN PRESCHOOL CHILDREN

Abstract. This study examines how illustration pictorial activity provokes preschoolers. After exploration of various illustrations of Bulgarian and foreign artists, preschool children were asked to draw and inlay using unconventional techniques (collage). Indicators of artistic expression were used to analyze their work. The results showed children's positive attitude and emotionality expressed through pictorial activity means which in this case are drawing and inlaying.

✉ **Mrs. Gergana Mihailova-Nedkova, Assist. Prof.**
Faculty of Preschool and Primary School Education
Sofia University
69A, Shipchenski prohod Blvd.
1574 Sofia, Bulgaria
E-mail: gerganammihailova@gmail.com